

Komentar k poglavju »O prevzemanju iz posameznih jezikov«

Pravopis 8.0

Ljubljana, 2023

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU

Komentar k poglavju so pripravili:

Marta Kocjan Barle (Zgradba poglavja, Razlikovanje med pisavo, črkopisom in abecedo, Francoščina, Italijanščina, Španščina)

Helena Dobrovoljc (Zasnova, Problemska težišča, Zgradba poglavja)

Igor Kafol (Albanščina, Estonščina, Finščina, Turščina)

Marjanca Mihelič (Madžarščina)

Domen Krvina (Poljščina)

Matej Meterc (Slovaščina)

Urška Vranjek Ošlak (Ločevalna znamenja)

Besedilo sta strokovno pregledali Tina Lengar Verovnik in Helena Dobrovoljc, uredila pa Manca Černivec.

Kazalo

Uvod	3
Zasnova.....	3
Problemska težišča	3
Razlikovanje med pisavo, črkopisom in abecedo.....	4
Ločevalna znamenja	5
Zgradba poglavja	8
Pisava	8
Naglasno mesto	8
Razmerja med črkami in glasovi.....	9
O zapisu	9
Samoglasniki	9
Soglasniki	10
Preglednica zapis – izgovor v slovenščini.....	11
Prvi stolpec	11
Drugi stolpec	11
Tretji stolpec.....	11
Četrti stolpec	12
Posebnosti pod preglednico.....	12
Podomačevanje besed in besednih zvez.....	13
Občna poimenovanja	13
Lastna imena	13
Posebnosti ter premene pri pregibanju in tvorbi oblik.....	14
Nekaj poglobitvinih razlik med rabo ločil v izbranem jeziku in slovenščini.....	14
Komentarji k jezikom iz latiničnih pisav	15
Latinična pisava	15
ALBANŠČINA.....	16
ESTONŠČINA	17
FINŠČINA	18
FRANCOŠČINA.....	19
ITALIJANŠČINA	22
MADŽARŠČINA.....	23
POLJŠČINA	25
SLOVAŠČINA	26
ŠPANŠČINA	28
TURŠČINA	29

Uvod

Zasnova

Pravopisno poglavje *VIII. O prevzemanju iz posameznih jezikov* je glede na *Slovenski pravopis 2001* (v nadaljevanju: SP 2001) **zgradbeno tako makrostrukturno kot mikrostrukturno preurejeno**, način dela, ki ga je izoblikovala delovna skupina, ki je nastala v okviru ožjega sestava Pravopisne komisije pri SAZU in ZRC SAZU in jo sestavljajo (po abecedi) Helena Dobrovoljc, Marta Kocjan Barle, Tina Lengar Verovnik, Urška Vranjek Ošlak (strokovna sodelavka) in Peter Weiss, pa je narekoval tudi vsebinska odstopanja. Delo skupine je potekalo tako, da je prvi osnutek koncepta za prikaz posebnosti in prevzemalnih pravil za tuje jezike pripravila Marta Kocjan Barle na primeru španščine, na 38 rednih delovnih sestankih skupine, ki so potekali od 20. aprila 2021 dalje, pa je bil koncept izpopolnjen in do jeseni 2022 mikrostrukturno preoblikovan do podobe, kot je prikazano v razdelku »Zgradba poglavja« v nadaljevanju.

Makrostrukturna zgradbena sprememba poglavja *O prevzemanju iz posameznih jezikov* izhaja iz odločitve, da je osnovno organizacijsko merilo poglavja vrsta pisave in ne pripadnost jezikovni skupini. V okviru posamezne pisave oz. skupine pisav – latinična pisava, grška pisava, cirilične pisave in afroazijske nelatinične pisave – so vsi obravnavani jeziki razvrščeni po abecedi.¹

Odločitev skupine, da bo v prvi fazi pridobila kar največje število preglednic, ki so jih pripravljali strokovnjaki za posamezne jezike, se je izkazala za dobro, saj so se z opisom vsakega jezika pojavljale nove zadrege, za katere pravopisna pravila doslej niso dajala smernic. Delovna skupina se je (s podporo Pravopisne komisije) odločila za t. i. krovno redakcijo vseh preglednic, tj. uskladitev istovrstnih vprašanj, zgradbeno poenotenje pridobljenih preglednic in za dodatek o občnih besedah in lastnih imenih iz dotičnega jezika, ki jih v slovenščini že imamo. V nadaljevanju so predstavljene tudi posebnosti jezika, ki vplivajo na spremembo slovničnih kategorij in podroben prikaz pregibanja ter tvorbe svojilnih pridevnikov. S tem se je razbremenilo podrobnejše ponazarjanje ravnanja s prevzetimi imeni v poglavju »Slovnični oris za pravopis«, ki bo tako v posebnih razdelkih lahko vključevalo le ravnanje z pogosto rabljenimi imeni in imeni iz bližnjih jezikov.

Problemska težišča

Delovna skupina je iz celotnega nabora izluščila predvsem naslednja problemska težišča, ki se jim je posvetila bolj kot preostalim:

- razlikovanje med pisavo, črkopisom in abecedo;
- opis ločevalnih (ali diakritičnih) znamenj in njihovo razlikovanje glede na naglasna znamenja;
- opredelitev t. i. slovenskega izgovora samoglasnikov in soglasnikov (»po slovensko«);
- prevzemanje samoglasniških sklopov in zapiranje zeva;

¹ Kot je pojasnjeno v opombi uvoda k poglavju, bo končna ureditev poglavja, ki bo sledila uvodni razdelitvi po jezikih, oblikovana po predstavitvi vseh jezikov. V obdobju javne razprave na spletno mesto *Pravopis 8.0* Pravopisna komisija postopoma dodaja tiste jezike, ki bodo lahko pripravljene glede na možnosti angažiranja strokovnjakov za posamezne jezike. V skladu s tem bo poglavje dopolnjeno s krovnimi poglavji o prečkovanju iz nelatiničnih pisav.

- prevzemanje dvoglasniškega izgovora;
- prevzemanje zvonečnosti premen;
- mehčanje v slovanskih jezikih;
- prevzemanje samoglasnika -e v izglasnih morfemih s polglasnikom in njegovo opuščanje pri pregibanju.

Pojasnila glede prevzemalnih načel so podana bodisi v poglavju *Zgradba poglavja*, deloma so pojasnjena tudi v [utemeljitvah oz. komentariju poglavja *Glazoslovni oris*](#).

Razlikovanje med pisavo, črkopisom in abecedo

Izhodišče pravil za prevzemanje pisne podobe tujega jezika je določitev pisave kot sistema znakov za pisno sporazumevanje, in sicer so pisave lahko črkovne, slikovne, klinopisne in hieroglifske, za slepe (Braillova pisava) ipd.² **Latinični črkopis** temelji na naboru 23 črk klasičnega latiničnega črkopisa za zapisovanje latinskega jezika. Sčasoma so mu bile dodane črke ⟨j⟩, ⟨u⟩ in ⟨w⟩ in tako je nastal osnovni nabor s 26 črkami za samoglasnike in soglasnike, ki so abecedno razvrščeni takole: ⟨a A⟩, ⟨b B⟩, ⟨c C⟩, ⟨d D⟩, ⟨e E⟩, ⟨f F⟩, ⟨g G⟩, ⟨h H⟩, ⟨i I⟩, ⟨j J⟩, ⟨k K⟩, ⟨l L⟩, ⟨m M⟩, ⟨n N⟩, ⟨o O⟩, ⟨p P⟩, ⟨q Q⟩, ⟨r R⟩, ⟨s S⟩, ⟨t T⟩, ⟨u U⟩, ⟨v V⟩, ⟨w W⟩, ⟨x X⟩, ⟨y Y⟩, ⟨z Z⟩.

Navajanje malih in velikih črk v abecedi se ob pogledu na abecedo osnovnega latiničnega črkopisa samo po sebi ne zdi smiselno, a abecede v različnih jezikih so različne. Tako so npr. v estonščini na koncu abecede ⟨õ Ö⟩, ⟨ä Ä⟩, ⟨ö Ö⟩, ⟨ü Ü⟩, v finščini ⟨å Å⟩, ⟨ä Ä⟩, ⟨ö Ö⟩, v danščini ⟨æ Æ⟩, ⟨ø Ø⟩, ⟨å Å⟩, v nizozemščini je predzadnja črka abecede ⟨IJ⟩ (za [eɪ]). Poleg tega se lahko mala črka razlikuje od velike, npr. v češčini in slovaščini sta taki ⟨ď Ď⟩ in ⟨ť Ť⟩.

Latinična pisava je sistem vseh pisnih znakov za glasove oz. foneme, tudi tistih, tako ali drugače prirejenih, ki jih ni mogoče najti ne v osnovnem črkopisu ne v abecedno urejenem osnovnem naboru, zato za posamezne jezike obstajajo različne latinične pisave in tudi različne abecede.

Pogačnik (2012: 74)³ razlike med latiničnimi pisavami po Coulmasu (1999: 380)⁴ razvršča po globini zapisa (angl. *orthographic depth*); latinične pisave se delijo na take s **plitkim zapisom** (angl. *'shallow' orthographies*), v katerih je razmerje grafem – fonem precej dobro pokrito, in take z **globokim zapisom** (angl. *'deep' orthographies*), v katerem je veliko več fonemov, kot je zanje grafemov. Slovenska latinična pisava tako sodi med tiste s plitkim zapisom (med tujimi npr. albanska, estonska, finska, turška, italijanska), po drugi strani pa angleška in francoska med tiste z globokim zapisom.

² Podrobneje gl. Peter Weiss, 2017: Pisava in črkopis. *Jezikovna svetovalnica*, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2342/pisava-in-črkopis>, dostop 10. 1. 2023. Npr.: »Črkovna pisava ali črkopis je npr. grška, iz katere sta se razvili latinična (imenovana latinica) in cirilična (cirilica), pa tudi arabska in hebrejska pisava. Latinična različica je nemška pisava gotica, v kateri je bila zapisana slovenščina v nekaterih knjigah od leta 1550 naprej, ko sta izšli Trubarjevi prvi dve.« Podrobneje o tem tudi Marta Kocjan Barle, 2022: [Od črke in pismenke do črkopisa in pisave](#). *Pravopis na zrnu graha*, ur. Tina Lengar Verovnik in Urška Vranjek Ošlak. Ljubljana: Založba ZRC, str. 77–92.

³ Aleš Pogačnik, 2012: [Glasovno domačenje lastnih imen iz nelatiničnih pisav](#). *Pravopisna stikanja*, ur. Nataša Jakop in Helena Dobrovoljc. Ljubljana: Založba ZRC, 2012, str. 73–83.

⁴ Florian Coulmas, 1999: *Encyclopedia of Writing Systems*. Oxford: Blacwell.

Ločevalna znamenja

Ločevalna (ponekod tudi diakritična) znamenja so del pisne podobe imena ter jih ob prevzemanju v slovenščino ohranjamo pri pregibanju in tvorbi novih besed, tudi če označujejo za slovenščino neznačilne glasovne posebnosti.⁵ V Pravopisu 8.0 so ta znamenja zbrana v posebni preglednici, ki bo rasla hkrati z večanjem števila jezikov oz. poglavij o prevzemanju.⁶ Predstavljeno bo vsako ločevalno znamenje, črke, na katerih se to pojavlja v posameznem jeziku, vloga znamenja (tj. ali vpliva na izgovor v slovenščini ali ne). Vsako znamenje bo ponazorjeno s primerom rabe. Še neprevedena ločevalna znamenja (*sedij*, *brevis* ipd.) so dobila tudi slovenske ustreznice, ki so v spodnjem seznamu navedene kot iztočnice. Seznam v nadaljevanju objavljamo zgolj zaradi predlaganih slovenskih ustreznic.

črtica [čàrtica]

⟨˘⟩ ločevalno znamenje nad črko, *makron* [makrón]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje dolge glasove (npr. v litovski pisavi: [Šarūnas](#) [šarúnas]).

dvojna pika [dvójna píka]

⟨¨⟩ ločevalno znamenje nad črko, *trema* [tremá]

Opis: Navadno zaznamuje spremembo v izgovoru, ko se zadnji samoglasnik spremeni v sprednjega (npr. v madžarski pisavi: [Vörös](#) [vêreš/vèrəš]).

To znamenje lahko nakazuje tudi ločevanje posameznih zlogov (npr. v nizozemski pisavi: [België](#) [bélgije]); v tem primeru ga po slovensko imenujemo *razloka* [razlóka], mednarodno pa *dieréza* [dijeréza].

dvojni ostrivec [dvójni ostrívəc]

⟨˝⟩ ločevalno znamenje nad črko, *dvojni akut* [dvójni akút]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje dolge sprednje samoglasnike (npr. v madžarski pisavi: [Műcsarnok](#) [míčarnok]).

kljukica [kljúkica]

⟨ˇ⟩ ločevalno znamenje nad črko, *haček* [háčək]

Opis: V tujih pisavah se navadno pojavlja na črkah, ki se jim je v razvoju jezika spremenil izgovor, npr. zaradi palatalizacije ali zadlesničnega izgovora (npr. v slovenskih šumevcih: [kašča](#) [kášča]).

krativec [kratívəc]

⟨ˊ⟩ ločevalno znamenje nad črko, *gravis* [grávis] (v jezikoslovni tradiciji tudi *brevis* [brévis])

Opis: V tujih pisavah krativec navadno zaznamuje mesto naglasa (npr. v italijanski pisavi) ali posebno izgovorjavo (npr. v francoski pisavi: [Ampère](#) [ampêr]).

kročec [króžəc]

⁵ Podrobneje o ločevalnih znamenjih Marta Kocjan Barle v prispevku [Od črke in pismenke do črkopisa in pisave. Pravopis na zrnu graha](#), ur. Tina Lengar Verovnik in Urška Vranjek Ošlak. Ljubljana: Založba ZRC, str. 77–92, in sicer: Ločevalno znamenje je »sestavina črk predvsem v tujih latiničnih pisavah in ima glede na osnovne črke iz osnovnega nabora razlikovalno vlogo, saj črki spremeni glasovno vrednost.«

⁶ Preglednica bo objavljena še v letu 2023, ob objavi pravil za prevzemanje za vsaj 20 jezikov.

⟨°⟩ ločevalno znamenje nad črko

Opis: V tujih pisavah pogosto zaznamuje spremembo v izgovoru nekaterih glasov ali njihovo dolžino (npr. v češki pisavi: [Martinů](#) [mártínu]).

mehčaj [mehčáj]

⟨´⟩ ločevalno znamenje desno ob črki

Opis: V slovanskih jezikih se pojavlja ob črkah, ki zaznamujejo mehke ali zadlesnično izgovorjene glasove (npr. v slovaški pisavi: [Bad'an](#) [bádjan]). Z njimi tvori samostojno črko. Mehčaj je nastal iz kljukice in je podoben opuščaju.

opuščaj [opuščáj]

⟨´⟩ ločevalno znamenje desno ob črki, *apostrof* [apostróf]

Opis: V tujih pisavah ima navadno vlogo ločila in zaznamuje izpust črke, ponekod pa v vlogi ločevalnega znamenja tudi ločuje posamezne zloge (npr. v kitajskih imenih, zapisanih v pinjinu: [Xi'an](#) [šjí-án]).

ostrivec [ostrívəc]

⟨´⟩ ločevalno znamenje nad črko, *akut* [akút]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje dolge glasove (npr. v češki pisavi: [Vaculík](#) [váculik]), mesto naglasa (npr. v portugalski pisavi: [José](#) [žozé]) ali glasovno spremembo (npr. palatalizacijo v poljski pisavi: [Zamość](#) [zámóšč]).

pika [píka]

⟨˙⟩ ločevalno znamenje nad črko

Opis: V tujih pisavah ima različne vloge, zaznamuje npr. palatalizacijo v poljski pisavi ([Elżbieta](#) [elžbjéta]), ožino v litovski pisavi ([Elektrėnai](#) [elektrėnaj]) itd. V turški pisavi je pika posebno nadpisano znamenje, ki ločuje črko ⟨i i⟩ od črke ⟨ı ı⟩ (i brez pike): [Diyarbakır](#) [dijárbakir].

polkrožec nad/zgoraj [pôukróžəc nat/zgôraj]

⟨˘⟩ ločevalno znamenje nad črko, *brevis* [brévis]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje kratke glasove (npr. v romunski pisavi: [Răzvan](#) [razván]), ponekod pa zaznamuje podaljšanje predhodnega samoglasnika (npr. v turški pisavi: [Ağca](#) [adžá]).

repek [rêpək]

⟨,⟩ ločevalno znamenje pod črko, *ogonek* [ogónək]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje nosne (npr. v poljski pisavi: [Stękała](#) [stɛnkála]) ali dolge glasove (npr. v litovski pisavi: [Kęstutis](#) [kestútis]).

kaveljček [kávəlʲčək]

⟨,̣⟩ ločevalno znamenje pod črko, *sedij* [sedij]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje spremembo v izgovoru, npr. zadlesnični izgovor v turški ([Çorum](#) [čórum]) in romunski pisavi ([Brâncuși](#) [brə̀nkuși]), sičniški izgovor v pisavah romanskih jezikov itd.

sredinska pika [sredínska píka]

⟨·⟩ ločevalno znamenje med dvema črkama

Opis: V katalonski pisavi zaznamuje ločevanje posameznih zlogov tam, kjer si sledita dve enaki črki (**Sibil·la** [sibíla]).

strešica [stréšica]

⟨^⟩ ločevalno znamenje nad črko, *cirkumfleks* [cirkumfleks/cirkumfléks]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje podaljšane glasove (npr. v francoski pisavi: **Nîmes** [ním]), naglasno mesto (npr. v portugalski pisavi: **Gerês** [žeréš]), kakovost samoglasnika (npr. v slovaški pisavi: **Hôrka** [húórka]) itd.

vijuga [vijúga]

⟨~⟩ ločevalno znamenje nad črko, *tilda* [tílda]

Opis: V tujih pisavah navadno zaznamuje nosniški (npr. v portugalski pisavi: **Portimão** [portimáo]) ali mehčani izgovor (npr. v španski pisavi: **El Niño** [el nínjo]).

V nekaterih jezikih je ločevalno znamenje (npr. (ostrivec, kravec) hkrati naglasno znamenje in je obvezna sestavina črke, kadar bi glede pravil o naglaševanju govornici izvornega jezika ime brez ločevalnega znamenja naglaševali drugače, npr. Italijani ***Cefalu** *[čefálu] namesto pravilnega **Cefalù** [čefalù], Španci ***Marquez** *[markés] (prim. **Aranjuez** [aranhúés]) namesto pravilnega **Márquez** [márkes]. Pri prevzemanju lastnih imen, ki so pisno nepodomačena, ločevalna znamenja ohranjamo in zaradi bogatega nabora črk v urejevalnikih besedil na računalniku ne predlagamo zamenjav, kot je bilo to v SP 2001.

Vsa druga problemska težišča poglavja so predstavljena v nadaljevanju ob opisu posameznih podpoglavij.

Zgradba poglavja

Vsako poglavje jezika z latinično pisavo ima šest obveznih in eno neobvezno poglavje.

Pisava
Izgovor
Naglasno mesto
Razmerja med črkami in glasovi
Samoglasniki
Soglasniki
Preglednica zapis – izgovor v slovenščini
Podomačevanje besed in besednih zvez
Občna poimenovanja
Lastna imena
<i>Osebna imena</i>
<i>Zemljepisna imena</i>
<i>Stvarna imena</i>
Posebnosti ter premene pri pregibanju in tvorbi oblik
Nekaj poglobitvenih razlik med rabo ločil v izbranem jeziku in slovenščini (po potrebi)

Osnovnemu pravilu sta lahko dodana razdelka *Posebnosti* (tj. odstopanja od pravila) in *Slogovni napotek* (označen s peresom). V slednjem so zapisane zanimivosti iz izvornega jezika, ki uporabniku pravil lahko pomagajo pri razumevanju pravila, predstavljene so tudi terminološke posebnosti ali opozorila glede pojavov, ki jih pozna tudi slovenščina (npr. prilikovanje v poljščini). Na ustreznih mestih so tudi sklici na druga krovna pravopisna poglavja.

Pisava

Vsaka pisava je predstavljena v razmerju do osnovnega latiničnega črkopisa.

Iz dodanih informacij o izločanju črk iz osnovnega črkopisa ter dodajanjem dvo- in veččrkij, o črkah z ločevalnimi znamenji, posebnih črkah ipd. je mogoče razbrati, kako si je kak jezik pomagal, da bi lahko zapisal svoje foneme. Iz abecednega seznama je vidno, kaj od dodanega jezika uvršča tudi v abecedo. V preglednici navedene črke in dvo- ali veččrkja so navedena po slovenski abecedi.

Na kratko so predstavljena ločevalna znamenja (gl. poglavje »Ločevalna znamenja«) in njihova vloga, ki se od jezika do jezika razlikuje in ima lahko tudi dvojno vlogo – naglasnega znamenja in obvezne sestavine črke (npr. v španščini in italijanščini).

Neme črke so predstavljene pri samoglasnikih (npr. ⟨e⟩) ali soglasnikih (npr. ⟨h⟩).

Naglasno mesto

Predstavljeno je naglasno mesto, ki ga v slovenščini načeloma ohranjamo, razen v besedah, ki so se v preteklosti že prilagodile slovenščini. Kadar naglasno mesto v izvornem jeziku ni stalno, so navedena

pravila, ki se od jezika do jezika po zapletenosti razlikujejo in so lahko celo vezana na vrsto lastnega imena (npr. za zemljepisna imena v turščini veljajo drugačna pravila kot za druge besede).

Če jezik pozna pregibanje in z njim tudi oblikospreminjevalni naglas, je opozorjeno, da je naglasno mesto v slovenščini nepremično in da se ravna po naglasu, ki ga ima beseda v imenovalniku.

Pozornost je namenjena tudi prevzemanju stranskega naglasa, ki ga slovenščina ne pozna. Sprejeta je bila odločitev o dveh naglasnih mestih zlasti pri dolgih besedah, ki jih težko izgovorimo z enim naglasom (prim. finščina, madžarščina, slovaščina).

Razmerja med črkami in glasovi

O zapisu

Zaradi težnje po čim bolj tipski označitvi značilnih glasovnih soseščin so od tega poglavja dalje zveze s samoglasniki in soglasniki v pravilih in preglednici označene z V ('vokal') in C ('konzonant'). Črkovni sklopi so označeni z lomljenimi oklepaji, glasovni sklopi pa z oglatimi oklepaji, npr. ⟨CṛiV⟩ za glasovni sklop [CṛjV].

Samoglasniki

Za **samoglasnike** in **soglasnike**, ki so izgovorjeni tako kot v slovenščini, je uvodoma zapisano, da se izgovarjajo »po slovensko«. Vsa odstopanja od izgovora, ki je pričakovan v slovenščini, so predstavljena v razdelku *Posebnosti*. Pri samoglasnikih so to črke za samoglasnike, ki jih v slovenščini nimamo ter so slovenskim govorcem in piscem neznane, in njihov izgovor. Opisani so tudi položaji, ki jih v *Preglednici zapis – izgovor v slovenščini* ni, saj so npr. prekrivni z zakonitostmi v slovenščini.

Glede na SP 2001 je spremenjeno pravilo o glasovnem uresničevanju črk ⟨i⟩ in ⟨u⟩, saj se lahko izgovarjata tudi kot zvočnik [j] oz. kot dvoglasniška dvoustnična varianta [ɥ], kar vpliva na zložnost v prevzetem imenu.

Sledi opis dvo- in veččrkij ter njihov izgovor v slovenščini. Po potrebi je v razdelku *Posebnosti* opozorjeno na tista, ki so v izvornem jeziku izgovorjena s fonemi, tujimi slovenščini, zato zahtevajo glasovne prilagoditve. Zanje poiščemo čim ustrežnejše slovenske foneme (npr. za zaokroženi polglasnik slovenski polglasnik ali [e]) ali jih nadomestimo z dvema glasovoma (taki so npr. nosniki).

Posebna pozornost je namenjena tudi zevu ali hiatu, ki ga v govoru vedno zapiramo z *j*, pisno zapiranje zeva pa je omejeno na pisno podomačene občne besede in slovenščini prilagojena lastna imena (npr. v končajih eksonimov).

V tujih jezikih nas zanimajo tudi **dvoglasniki**. Nanje posebej ne opozarjamo, kadar so enaki našemu dvoglasniškemu izgovoru [ɥ] za samoglasnikom ([Vɥ], npr. *kavka* [káɥka]) ali [j] v zvezi s samoglasnikom ([jV] ali [Vi]), npr. *jajce*, *haiku*). Osredotočamo se na slovenščini tuji dvoglasnik [ɥV], ki ga v *Pravopisu 8.0* tudi prevzemamo kot zvezo dvoglasniškega *u* in samoglasnika, tj. kot [ɥV]. Čeprav imamo takšno kombinacijo v slovenščini le v zvezi predloga *v* in samostalnika na vzglasni samoglasnik, npr. ⟨a⟩- (*v Afriki* [ɥ_áfriki]), slovenskim govorcem ne more povzročati večjih težav. V vzglasju in v položaju med samoglasnikoma je dopuščen dvojnični izgovor z [vV] in [ɥV]. Tak način prevzemanja se razlikuje od pravil v SP 2001, ki so dopuščala le branje samoglasnikov po črki, s čimer je govorec uvajal nove zloge, ali pa se je z zvočniškim izgovorom oddaljil od slušnega vtisa v izvornem jeziku.

Francoščina:

V francoščini je SP 2001 priporočal izgovor [oa] in ob pisnem podomačevanju tudi zapis ⟨oa⟩, npr. [Loara](#) [loára], [Marija Antoaneta](#) [maríja antoanéta], [doajen](#) [doajén] (ob pisno nepodomačenem [doyen](#) [duajén]). Pri teh ustaljenih prevzemih, ki ostajajo normativno nespremenjeni, je v Pravopisu 8.0 priporočen izgovor z [ɥa], npr. [Poitiers](#) [pɥatjé].

Španščina:

Pri prevzemanju iz španščine je bil za črkovni sklop ⟨uV⟩ priporočen bodisi izgovor [u] (npr. [Juan](#) [huán]) bodisi izgovor z zobnoustnično varianto fonema /v/, tj. [v] (npr. [Duero](#) [dvêro]). Pri obeh je v *Pravopisu 8.0* predlagan izvornemu jeziku približan izgovor – [hɥán] in [dɥêro].

Posebna pozornost je posvečena izglasju, če se v njem pojavlja polglasnik, ki ga zaradi pregibanja vokaliziramo v [e] (npr. pri francoščini).

Soglasniki

Podobno kot pri samoglasnikih je navajanje izgovora pri črkah za **soglasnike**. Najprej so omenjene tiste, ki se izgovarjajo enako kot v slovenščini, v *Posebnostih* pa so predstavljene bodisi črke, ki jih imamo v slovenskem črkopisu, a se drugače izgovarjajo, bodisi črke iz osnovnega latiničnega črkopisa, ki jih naš črkopis ne pozna (npr. ⟨y⟩, ⟨w⟩, ⟨x⟩), bodisi črke z ločevalnimi znamenji, dvo- in veččrkja ter podvojene črke.

V nekaterih jezikih je pomembno opozoriti na izglasje in morebitno odstopanje od izvornega izgovora. V primerjavi s SP 2001 so posebej omenjeni različni načini pri **prevzemanju mehkih glasov**, saj je v »Glasoslovnem orisu« *Pravopisa 8.0* opozorjeno na dvočrkji ⟨lj⟩ in ⟨nj⟩, ki se na koncu besede in pred soglasniki lahko izgovarjata mehčano oz. palatalizirano kot [lʲ] in [nʲ]. Tako tudi tuje mehke glasove slovenski govorec lahko izgovarja mehčano, če gre za *l* in *n* v omenjenih položajih. V izglasnem položaju se pri pregibanju ali tvorbi svojilnega pridevnika ter dodajanju samoglasniških končnic oz. obrazil *-ov/-ev* in *-in* mehčanost *l* in *n* izkazuje z drsnikom *j*.

Slovaščina:

Kot mehčana iz slovaščine prevzemamo le *l* in *n* v položaju pred soglasniki sredi besede in v izglasju, drugih mehčanih glasov, npr. v slovaščini sta to tudi *t* in *d*, v slovenščino ne prevzemamo. Glasove, zapisane s črkami ⟨ḍ Ḍ̌⟩, ⟨ñ⟩, ⟨lʲ⟩ in ⟨ṭ Ẹ̌⟩, prevzemamo v položaju pred samoglasniki kot [dj], [nj], [lj] in [tj], izglasju pa kot [t], [nʲ], [lʲ] in [t]. Ne prevzemamo tudi soglasnikov, ki se v izvornih jezikih izgovarjajo mehko le v položaju pred sprednjimi samoglasniki.

V primerjavi s slovanskimi jeziki pa pri albanščini ne prevzemamo albanskega mehčanege izgovora črke ⟨l⟩ v izglasju, saj bi se *o* v rodniku in svojilnem pridevniku preglasil v *e*.

V poglavju o soglasnikih je opozorjeno, da pri prevzemanju upoštevamo slovensko **prilikovanje po zvenečnosti**, pri čemer je treba biti pozoren na posebnosti, če npr. v proces ozvenečenja vstopajo glasovi, ki so zapisani z dvočrkji (npr. v poljščini ⟨rz⟩ in ⟨dz⟩). Predstavljeno je tudi, če izglasni nezveneči izgovor ni rezultat prilikovanja (v španščini).

Poljščina:

V poljščini dvočrkji ⟨rz⟩ in ⟨dz⟩ izgovorimo kot [ž] in [dz], v izglasju ali pred nezvenečim soglasnikom pa kot [š] in [c]: npr. [Kazimerz](#) [kažímješ], rod. [Kazimerza](#) [kažímježa], [Sieradz](#) [šêrac], rod. [Sieradza](#) [šêradza].

Španščina:

Španski izglasni nezveneči izgovor črke ⟨z⟩ je pojav, ki ga ne srečujemo le v izglasju, temveč gre za regularni izgovor – ne glede na položaj v besedi, zato črko ⟨z⟩ tudi v položajih pred samoglasnikom izgovarjamo kot [s]: **Pérez Rodríguez** [pêres rodríges], rod. **Péreza Rodrígueza** [pêresa rodrígesa].

Preglednica zapis – izgovor v slovenščini

Preglednica je razdeljena v štiri stolpce.

Prvi stolpec

V **prvem** stolpcu so po slovenskem abecednem redu razvrščene črke ter dvo- in veččrkja, katerih izgovor ni tak kot v slovenščini in zato ni predvidljiv.

Drugi stolpec

V **drugem** stolpcu je opisan položaj v besedi, v katerem se črke ne izgovarjajo kot v slovenščini ali se izgovarjajo drugače, kot so zapisane. Najpogosteje gre za naslednje položaje:

- pred samoglasniki;
- pred sprednjimi samoglasniki / pred ⟨e⟩ in ⟨i⟩;
- med soglasnikoma;
- pred soglasniki;
- pred ⟨l⟩ in ⟨r⟩ / pred ⟨b⟩ in ⟨p⟩;
- pred zvenečimi soglasniki;
- v dvoglasniku ...

Pri nekaterih jezikih je opozorjeno, da na izgovor vpliva tudi naglašenost ali nenaglašenost samoglasnika.

Za lažje prepoznavanje položajev so pri nekaterih jezikih predstavljeni tudi značilni končaji ali črkovni sklopi, npr. v italijanščini je soglasnik [c] s črko ⟨z⟩ zapisan v izglasnih črkovnih sklopih, -(anza), -(enza), -(onza) in -(enzo).

Če v drugem stolpcu ni opisa, je izgovor črke (ali črkja) neodvisen od položaja v besedi.

Tretji stolpec

V **tretjem** stolpcu je naveden slovenski glasovni ustreznik, ki ga v slovarskem zapisu izgovora najdemo v oglatem oklepaju. Najpogosteje je zapisan z eno črko, z dvema pa v naslednjih položajih:

- kadar je slovenski govorni ustreznik [dž];
- v nekaterih jezikih za črko ⟨x⟩;
- v črkah za tuje dvoglasnike tipa [ɥV];
- pri nosnikih [Vn] ali [Vm];
- pri mehčanih glasovih / in n pred samoglasniki [lj] in [nj], v drugih položajih sta zapisana kot [l'] ali [l] in [n'] ali [n].

Četrty stolpec

V **četrtem** stolpcu so lastnoimenski zgledi, ki ponazarjajo črkovno-izgovorni par prvega in tretjega stolpca. Pri izgovoru so poudarjene naslednje posebnosti:

- **izglasno prilikovanje**

Zaradi gospodarnosti se zapisi izgovora v podrobnostih razlikujejo od tistih v slovarju, v katerem sta pisna in brana roditeljska oblika izpisani v celoti. Če je izglasje razzvenečeno, je v oglatem oklepaju z levostičnim vezajem za nezvenečimi nezvočniki (npr. [z-], [d-]) označeno, da pred samoglasnikom (tj. v stranskih sklonih in pri tvorbi svojilnega pridevnika) izgovarjamo zveneče. Npr. zapis izgovora pri turškem imenu tur. **Kocagöz** [kodžágez-] označuje imenovalniški izgovor [kodžáges] ter roditeljski izgovor rod. **Kocagöza** [kodžágeza].

Roditeljska oblika je izpisana v preglednici takrat, kadar izglasni izgovor ne sledi pričakovanjem slovenskega govorca, npr. fr. **Héloïse** [eloís], svoj. prid. **Héloïsin** [eloízin] nasproti šp. **Velázquez** [veláskes], rod. **Velázquez** [veláskesa] (črki ⟨s⟩ in ⟨z⟩ se v stranskih sklonih in pri tvorbi svojilnega pridevnika izgovarjata drugače kot v slovenščini; gl. poglavje »Soglasniki« zgoraj).

Enako načelo velja, če so taka imena navedena tudi v drugih členih.

- **izglasni izgovor črke ⟨v⟩ z dvoglasniškim [ʋ]**

Končna zapisana ⟨l⟩ in ⟨v⟩ v slovenščini izgovarjamo kot dvoglasniški [ʋ]. V tujih imenih se dvoglasniška varianta pojavlja le zapisana z ⟨v⟩, izgovor označujemo v oglatem oklepaju kot [v-], npr. polj. **Inowrocław** [inowróclav-/inowróclav-].

- **dvojnični izgovor, ki izhaja iz slovenskih pravil**

Dvojnice izhajajo iz slovenskega sistema, npr. izgovor zvočniškega sklopa ⟨vr⟩ v vzglasju ali na morfemski meji izgovarjamo kot [vr] ali [ʋr], zato take dvojnice označujemo kot enakovredne s poševnico, normativnega razmerja, ki bi ga izkazovali oznaki »in« (enakovredni dvojnici) in »tudi« (prednostna in neprednostna dvojnica), na tem mestu ne prikazujemo, npr. polj. **Inowrocław** [inowróclav-/inowróclav-]. Enako prikazujemo tudi vzglasne dvojnice pri izgovoru dvočrkij, npr. fr. ⟨oi⟩ prevzemamo kot **Oise** [váz-/ʋáz-].

- **izglasna mehčanost**

Ponazorjena je dvojnična izgovorna možnost pri izgovoru izglasnega mehčanega ali trdega izgovora [n'/n] in [l'/l] ter izgovorom [nj] in [lj] pred samoglasnikom, npr. fr. **Compiègne** [kompjên'/kompjên], rod. **Compiègne** [kompjênja]; slovaš. **Suchoň** [súhon'/súhon], rod. **Suchoňa** [súhonja].

Izjemoma je ponazorjena **izgovorna različnost** izvorno istovrstnih morfemov. Ponazarjalni zgledi so povezani z oznakami (npr. »in«), če želi avtor preglednice opozoriti na razlike pri izgovoru podobnih ali izvorno enakih imen, npr. fr. **Leboeuf** [lebêf/lebəf/ləbêf/ləbəf] in **Le Bœuf** [lə bêf/bəf].

Posebnosti pod preglednico

Pod preglednico so *Posebnosti*, v katerih je opozorjeno na odstopanja predvsem v izgovoru lastnih imen, pri katerih se je tradicionalno uveljavil drugačen izgovor ali imajo že v izvornem jeziku dvojnice ipd. Pogosto so odstopanja od preglednice povezana s starejšimi prevzemi prek jezikov posrednikov.

Podomačevanje besed in besednih zvez

V tem podpoglavju sta obravnavani dve veliki skupini imen, in sicer občna poimenovanja, ki so lahko pisno podomačena ali nepodomačena, ter lastna imena, ki so pisno nepodomačena (večina), pisno podomačena ali prevedena. Zbrani so zgledi, ki jih bodisi pogosto srečujemo v rabi bodisi dopolnjujejo krovno pravopisno poglavje [IV. Prevzete besede in besedne zveze](#).

Občna poimenovanja

Pri vsakem jeziku je prednostno poudarjena težnja po prevajanju občnih besed.

Pri prevzetih občnih poimenovanjih so najprej predstavljena pisno podomačena, ob tem so pri nekaterih jezikih v oklepajih za boljšo ponazoritev navedene izvirne oblike, npr. [randevu](#) [randevú] (fr. *rendez-vous*). Prikazi imajo zgolj informativno in ne etimološke vrednosti, saj uporabnika ne informirajo o tem, kako je beseda prišla v slovenščino – neposredno iz obravnavanega jezika ali prek ovinka oz. jezikov posrednikov.

V poglavju o pisno nepodomačenih besedah so navedene tiste besede, za katere je izkazano, da je njihova pisna podoba v slovenščini ustaljena, npr. iz francoščine [cordon bleu](#) [kordôn blé] ali [à la carte](#) [a la kárt].

Lastna imena

Podomačevanje lastnih imen povsem sledi IV. poglavju *Pravopisa 8.0*, vendar so ugotovljena in predstavljena tudi odstopanja, značilna za posamezne jezike:

- Ob pravilu, da se **osebna imena** v slovenščini ne podomačujejo, so navedena vladarska, svetniška in papeška imena, ki temu pravilu ne sledijo.
- Predstavljene so vse posebnosti **imen in priimkov** iz teh jezikov (dvojna imena, patronimiki, zapredje imena in priimka) ter napotki za njihovo rabo.
- Ob pravilu, da med **zemljepisnimi imeni** podomačujemo le tista, ki so predstavljena kot eksonimi (že uveljavljena slovenska imena za tuje zemljepisne danosti), so navedene izjeme pri teh skupinah, npr. nekatera gorovja, manj znane reke, pokrajine ipd.
- Ker med zemljepisna imena prištevamo tudi **imena mestnih delov, ulic in četrti ter imena stavb**, ki niso eksonimi, so podane ponazoritve podomačenih imen, npr. [Orsayjski muzej](#) – fr. *le musée d'Orsay*. Posebej so navedena tudi imena stavb in sakralnih objektov ter med stvarnimi imeni imena ustanov.
- Ob primerih iz vsakega jezika so ponazorjene podomačitve imen, ki se pojavljajo z občnoimenskim skladenjskim jedrom, npr. [zaliv Narva](#) [zalíu nárva] – est. *Narva laht*.
- Pri sosednjih jezikih (italijanščina, madžarščina, nemščina, hrvaščina, furlanščina) so opisana tudi slovenska imena na **dvojezičnih ali zamejskih območjih** ali imena iz tega jezika za zemljepisne danosti v Republiki Sloveniji.

Obravnavanje večbesednih imen in imen s predlogi, določnimi členi ali predimki se razlikuje od jezika do jezika, ravno tako morebitna raba vezaja v njih.

Posebnosti ter premene pri pregibanju in tvorbi oblik

Tudi to poglavje z razlagami in zgledi dopolnjuje krovno poglavje VII. *Slovnčni oris za pravopis*. Predstavljeno je vse tisto, kar bi slovensko govorečemu in pišočemu lahko povzročalo težave pri srečanju z imenom iz izvornega jezika. To so mdr.:

- **spremembe slovnčnih kategorij**

Pri imenih z neznačilnimi končnicami za slovenščino se spol pri prevzemanju spremeni (npr. imena francoskih rek).

Pojasnjene so posledice prevzemanja prek jezikov posrednikov (npr. turške besede, prevzete prek srbsčine).

Predstavljeno je naglasno umikanje pri imenih s končnim naglašenim *-a*, ki je zlasti pri imenih ženskih oseb zaradi sklanjanja uveljavljeno (npr. v litovščini, španščini).

- **pregibanje imen moškega in ženskega spola ter večbesednih imen in tvorba svojilnih pridevnikov**

Pri vseh jezikih je prikazano umeščanje v slovenske sklanjatvene vzorce.

Predstavljeno je, pri katerih imenih se pojavljajo **neobstojni samoglasniki** in pri katerih jezikih oziroma položajih jih slovensko govoreči ne prepozna, zato do krajšanja osnove ne prihaja (npr. slovaški [Pezinok](#)).

Opisano je, pri katerih črkovnih izglasjih sklanjamo imena z **daljšanjem osnove**.

Izpisana so vsa izglasna črkovja, pri katerih je treba v obravnavanem jeziku upoštevati **preglas samoglasnika o v e**.

Kaj od naštetega je treba predstaviti pri posameznem jeziku, je odvisno od izvornih ali slovenščini prilagojenih izgovornih in pisnih značilnosti v izglasju, s katerimi se uporabniki soočajo pri prevzemanju tujega v našem knjižnem jeziku. Zaradi bogatega oblikoslovja in besedotvorja so oblikovana kompleksna jezikovna in pravopisna pravila, ki jih manj pregibni jeziki nimajo. Krovno poglavje bi obremenjevala in hkrati v uporabnikih vzbujala vtis velike zahtevnosti in zapletenosti. Zdaj so pojasnjena pri posameznem jeziku in namenjena tistim, ki se bodo pri svojem delu s predstavljenim jezikom srečevali.

Nekaj poglobitnih razlik med rabo ločil v izbranem jeziku in slovenščini

Pri nekaterih jezikih je opozorjeno na poglobitno razliko med rabo ločil, npr. narekovajev, vezaja, pomišljajev, in njihovo stičnostjo oz. nestičnostjo v izvornem in slovenskem jeziku.

Komentarji k jezikom iz latiničnih pisav

Latinična pisava

Poglavje uvaja predstavitev osnovnega latiničnega črkopisa, ki obsega 26 črk, in sicer: ⟨a A⟩, ⟨b B⟩, ⟨c C⟩, ⟨d D⟩, ⟨e E⟩, ⟨f F⟩, ⟨g G⟩, ⟨h H⟩, ⟨i I⟩, ⟨j J⟩, ⟨k K⟩, ⟨l L⟩, ⟨m M⟩, ⟨n N⟩, ⟨o O⟩, ⟨p P⟩, ⟨q Q⟩, ⟨r R⟩, ⟨s S⟩, ⟨t T⟩, ⟨u U⟩, ⟨v V⟩, ⟨w W⟩, ⟨x X⟩, ⟨y Y⟩, ⟨z Z⟩.

Ob vsakem jeziku je prikazano zaporedje črk v abecedi tega jezika. Predstavljeni so tudi podatki o razmerju do osnovnega latiničnega črkopisa, tj. izločanju črk in dodajanju oz. rabi posebnih črk, črk z ločevalnimi znamenji ter dvo- in veččrkij.

ALBANŠČINA

Igor Kafol

Albanska pisava zelo dobro predstavlja dejansko izgovarjavo albanščine, saj praviloma vsaki črki ali dvočrkju ustreza svoj glas in hkrati vsakemu glasu ustreza ista črka ali dvočrkje. Za slovensko govorečega je bolj problematično naglasno mesto, ki je prosto in za slovenskega uporabnika nepredvidljivo {5}.

Albanščina ima zapostavljeni (ali postpozicijski) določni člen v obliki končnice, npr. *byrek* 'burek' (nedoločno) in *byreku* 'burek' (določno). Lastna imena se v albanščini lahko uporabljajo s takim členom ali brez njega, npr. *Tiranë*, *Tirana* (**Tirana**); *Prizren*, *Prizreni* (**Prizren**). Pravili v členih 17 in 19 dajeta smernice, v kakšni obliki prevzemamo taka lastna imena v slovenščino.

Pravila in preglednica so v primerjavi s SP 2001 (§ 1082) razširjena in dopolnjena, spremenjena je podomačitev izgovora črke ⟨ë⟩, ki ustreza polglasniku v slovenščini in albanščini, ter izgovor dvočrkij ⟨th⟩ in ⟨dh⟩, ki ponazarjata albanski izgovor [θ] in [ð]: v pravilih SP 2001 je predlagan slovenski izgovor [s] in [z], v *Pravopisu 8.0* pa [t] in [d]. Obe možnosti bi bili pravilni pri zamenjavi neobstoječega glasu v slovenščini z najbližjim v slovenščini, vendar je sedanja možnost usklajena s podomačenjem takih dveh glasov iz drugih jezikov (npr. angleščine).

ESTONŠČINA

Igor Kafol

Estonska pisava dobro predstavlja dejansko izgovarjavo estonščine, le da v večini položajev ne izraža fonemske razlike med dolgimi in zelo dolgimi glasovi, ravno tako ne izraža nepredvidljivega mehčanja glasov [l], [n], [s] in [t], oboje pa za slovenski izgovor estonskih imen ni relevantno, saj ne upoštevamo mehčanja niti razlike v dolžini glasov.

Posebnost estonščine je fonemsko razlikovanje treh dolžin pri samoglasnikih in pri soglasnikih {10, 14}; tako loči med kratkimi, dolgimi in zelo dolgimi samoglasniki in soglasniki (npr. *kala* [kala] 'riba', *kalla* [kal:a] 'cvetlica', *kalla* [kal::a] 'natoči'); pri zapornikih je to trojno razlikovanje tudi v pisavi: ⟨b⟩, ⟨d⟩ in ⟨g⟩ označujejo kratke nezveneče zapornike [p], [t] in [k], ⟨p⟩, ⟨t⟩ in ⟨k⟩, ki ne stojijo na začetku besede, dolge nezveneče zapornike [p:], [t:] in [k:], ⟨pp⟩, ⟨tt⟩ in ⟨kk⟩ pa zelo dolge nezveneče zapornike [p::], [t::] in [k::].

Pravila in preglednica so v primerjavi s SP 2001 (§ 1085) precej razširjena in dopolnjena ter spremenjena: podomačitve izgovora estonskih besed so zdaj narejene po enakih načelih kot pri ostalih jezikih z iskanjem najbližjega glasovnega ustreznika v slovenščini, medtem ko so v SP 2001 veljala pravila podomačitve v rusko cirilico (npr. estonska glasova, zapisana kot ⟨ö⟩ in ⟨ü⟩, se izgovarjata enako kot enako zapisana nemška in sta seveda zdaj tudi v slovenščini podomačena enako, tj. kot [e] in [i], po SP 2001 pa v [jo] in [ju], kar sicer v ruščini velja tudi za izgovarjavo in zapis teh dveh nemških glasov). Dodatna sprememba je ohranjanje širokega izgovora [ê] za zapisani ⟨ä⟩, kadar je ta naglašen.

FINŠČINA

Igor Kafol

Finska pisava zelo dobro predstavlja dejansko izgovarjavo finščine, saj praviloma vsaki črki ustreza svoj glas in hkrati vsakemu glasu ustreza ista črka. Ker pa je tudi naglasno mesto stalno (vedno na prvem zlogu) in tako torej predvidljivo, lahko slovenski uporabnik s pomočjo navedenih pravil vedno razbere pravilni (slovenski) izgovor finske besede.

Finščina fonemsko razlikuje med dolgimi in kratkimi samoglasniki ter soglasniki (v primerjavi s slovenščino so v finščini samoglasniki lahko dolgi tudi takrat, ko niso naglašeni), dolge samoglasnike in soglasnike pa v finski pisavi označujejo s podvojenim zapisom črke **{3/3.}**.

Črki ⟨š⟩ in ⟨ž⟩ v finščini uporabljajo pri novejših prevzetih besedah in lastnih imenih za zapis glasov [š] in [ž] **{3/2.}**, ki ju v izvorno finskih besedah ni. Take besede niso nujno prevzete iz slovanskih jezikov, prim. *šeikki* 'šejk', *šokki* 'šok', *šakki* 'šah'.

Finščina pozna številne dvoglasnike in vsi so padajoči, kar pomeni, da je polno izgovorjen vedno prvi del dvoglasnika; to velja tudi za dvoglasnika, zapisana z ⟨uo⟩ in ⟨ie⟩, ki se v finščini izgovarjata [u^o] in [i^e]. Zapis teh dveh dvoglasnikov bi slovenskega uporabnika nagovarjal k izgovoru rastočih dvoglasnikov [u^o] in [j^e], kar bi bilo narobe. Ker tovrstnih finskih padajočih dvoglasnikov v slovenščini ni, ju izgovarjamo s polnim izgovorom vsakega dela dvoglasnika (poleg tega v slovenščini tudi odpravljamo zev z vstavljenim [j]), npr. *Kuopio* (fin. [kúopio], slov. [kúopijo] in ne *[kuópijo]), *Niemi* (fin. [níemi], slov. [níjemi] in ne [njémi]).

Pravila in preglednica so v primerjavi s SP 2001 (§ 1084) bolj dodelana, razširjena in dopolnjena, večja sprememba je le ohranjanje širokega izgovora finskega glasu [æ] (zapisanega z ⟨ä⟩) kot slovenskega (naglašene) širokega [ê], kar je seveda v slovenščini možno le pod naglasom. V naglašenem položaju je zdaj ohranjena razlika med finskima glasovoma, zapisanima z ⟨ä⟩ in ⟨e⟩, kot [ê] in [é], medtem ko sta taka nenaglašena glasova v slovenščini vedno izgovorjena kot navadni, sredinski [e] **{8}**.

FRANCOŠČINA

Marta Kocjan Barle

Francoska pisava {1} spada med tiste z globokim zapisom, kar pomeni, da ima več fonemov, kot je zanje črk (grafemov). Osnovni latinični črkopis, v katerem je 26 črk, je dopolnjen z več dvočrkji, nekaj tričrkji ter nekaterimi črkami z ločevalnimi znamenji in združeno črko oz. ligaturo. Izgovor francoskih besed je zahteven ne samo zaradi pisave, ampak tudi večjega števila fonemov, kot jih ima slovenščina, ter nemih črk in črkovni sklopov, ki zlasti v izglasju vplivajo na izgovor in posledično zapis besed v stranskih sklonih ter pri tvorbi pridevnikov.

Zaradi celovitosti predstavitve ločevalnih znamenj {4} sta pri krativcu vključeni tudi črki ⟨à⟩ in ⟨ù⟩, pri strešici pa ⟨û⟩, čeprav se ta v lastnih imenih ne pojavljajo. V členu 8/4. in v preglednici niso navedene.

V členih 11–12 je predstavljena slovenska izgovarjava francoskih dvo- in tričrkij. Sprememba glede na pravila v SP 2001 je dvojnični izgovor pri francoskem preglašnem polglasniku [ø] {12/1. in 2.}, ki smo ga do zdaj prevzemali le z [e]; ta izgovor ima prednost pred polglasniškimi (prim. tudi {29}).

Večjo spremembo glede na SP 2001 prinaša izgovor francoskega dvoglasnika [wa], ki ga zdaj prevzemamo kot kombinacijo dvoglasniškega *u* in samoglasnika *a*, tj. [ɥa], npr. *Poitiers* [pɔ̃ɑtjɛ] {12/3.}. Čeprav imamo takšno kombinacijo v slovenščini le v zvezi predloga *v* in samostalnika na vzglasni ⟨a⟩-, npr. *v Afriki* [v_áfriki], slovenskim govorcem ne more povzročati večjih težav. V vzglasju je dopuščen dvojnični izgovor (z [va] in [ɥa], npr. *Oise* [váz-/ɥáz-]). Omenimo še, da je francoski dvoglasnik [wa] lahko zapisan kot ⟨oa⟩, v slovenščino smo ga doslej prevzemali z dvema samoglasnikoma in brali po črki, tj. kot [oa] (npr. *Loara, rezervoar*), s čimer smo francoski enozložni izgovor dvoglasnika (*Loire* fr. [lwaʁ], *réservoir* fr. [re.zer.vwaʁ]) spremenili v dvozložnega ([lo.á.ra], [re.zer.vo.ar]). Neuzaveščenost, da gre za isti glasovni sklop, kažejo neenotno izpeljane pravorečne dvojnosti v SP 2001: pri besedah *buržoazija* in *budoar* je dopuščen izgovor z [oa] ali [ua] (*buržoazija* -e [tudi žua], *budoár* -ja [tudi ua]), pri *repertoar* pa le izgovor z [oa].

Posebej težavno je prevzemanje francoskih dvoglasnikov [ɥe] in [ɥi] ter [ɥě] {12/4.–6.}, za katere je predlagan izgovor z [ɥe] in [ɥi] ter [ɥen], npr. *Bossuet* [bosɥé], *Tuileries* [tɥilrí], *Juin* [žɥên], in prilagoditev [ɥi] v položaju za ⟨v⟩ – predlagano je zlitje v en glas [i], npr. *Vuillard* [vijár] (fr. [vɥijɑʁ]). Če bi se v primeru [ɥě] odločili za prevzemanje z [ie], [ii], [ien], bi dobili zev, ki bi ga morali zapreti z *j*: namesto [bosɥé], [tɥilrí], [žɥên] bi imeli [bosijé], [tijilrí], [žijên].

V členu 14 je v osmih točkah predstavljeno prevzemanje samoglasnikov *e*, *o* in polglasnika. Do zdaj je veljalo, da naglašena *e* in *o* ne glede na odprtost oz. zaprtost zloga prevzemamo z ožino. V tu predstavljenih pravilih pri izgovoru *e* sledimo pravilom v francoščini, razen v položaju *e* pred *r* in *j*, in tudi pri prevzemanju razlikujemo med ozkim in širokim naglašnim *e* {14/2.}. Novost je mogoče razbrati pri imenih, ki so se po SP 2001 izgovarjala drugače, kot je predlagano zdaj: *Verlaine* -na [lén] je zdaj *Verlaine* [verlên], *Amiéns* -a [amjen] pa *Amiens* [amjên].

Pri polglasniku smo presodili, da kljub recenzentovi želji, da polglasnik prevzemamo povsod, tega zaradi pregibanja ne moremo upoštevati v izglasju, ko je zapisan z ⟨eu⟩ {11, 12/1., 29 in 60}. Naglašeni izglasni polglasnik v slovenščini najdemo samo pri črkovalnem izgovoru kratic, npr. *SSKJ* [səsəkəjə]. V francoskih imenih smo doslej končni -⟨eu⟩ prevzemali z [é], npr. *richelieu* -ja [rišeljé -êja]. Če bi se odločili, da francoski zaokroženi polglasnik [ø] v izglasju izgovarjamo kot polglasnik, bi morali táko ime

pregibati po zgledu kratic s končnim naglašnim polglasnikom v izgovoru, npr. **Montesqieu** [monteskjà] (fr. [mõtɛskjø]), rod. **Montesqieuja** [monteskjàja] po zgledu **SSKJ** [sàsəkàjà, rod. sàsəkàjàja]. Takšen rodilnik bi sistemsko odstopal od že uveljavljenega slovenskega pregibanja **Montesqieuja** [monteskjàja]. Sredi besede je v SP 2001 le [é], npr. **Babeuf** -a [béf], zdaj je, po pravilih in zgledih v preglednici {29}, dopuščen dvojnični izgovor: **Babeuf** [babêf/babəf].

Primerjava med jezikoma je pokazala, da se črka ⟨e⟩ (razen nemega ⟨e⟩) tudi v francoščini zaradi pravil v tem jeziku najpogosteje izgovarja kot [e], razen v položaju med soglasnikoma, ko je [ə]. V prid tistim, ki znajo francoščino, je dopuščen izgovor s polglasnikom, prednostna dvojnica je izgovor z [e], tako kot je bilo že v SP 2001 (**Debussy** -ja [debisí]): **Debussy** [debisí/dəbisí]. Težavnejša so tvorjena imena, v katerih se v francoščini izgovarja polglasnik, pri prevzemanju pa predlagamo, da prevzemamo ⟨e⟩ kot v drugih zgledih v položaju med soglasnikoma (npr. **Levau** [levó/ləvó] nasproti **Le Vau** [lə vó]), saj bi morali sicer od primera do primera preverjati tvorjenost. Taka odločitev s seboj prinaša spremembo glede na dosedanji pravopisni zgled **Lemaître** -ra [ləmɛtər], ki je zdaj **Lemaître** [ləmɛtər/ləmɛtər].

Po recenzentovem mnenju bi razlikovanje med francoskim ozkim [o] in širokim [ɔ] pri prevzemanju morali ohranjati. Večinsko se lahko držimo tega načela, saj razlik med francoskimi in slovenskimi pravili v glavnem ni. Prevzemanje francoskega o od izvornega izgovora odstopa pri prednostni dvojnici, kadar je zapisan z ⟨o⟩, npr. **Georges** [žórž-/žôrž-]. Po SP 2001 je bil mogoč le izgovor z ožino, npr. **Bayónne** -nna [bajon], zdaj je to **Bayonne** [bajón/bajôn]. V francoskem nosniku [ɔ̃] ga prevzemamo z ožino, npr. **Avignon** [avinjón].

Po novem ⟨i⟩ v položaju pred samoglasnikom izgovarjamo tako kot v izvornem jeziku, tj. kot [ij], npr. **Berlioz** [berljóz-] {14/7.}. V SP 2001 je zev zaprt samo v imenu **Berlióz** -a [ijó], ne pa v **Diór** -ja.

Opuščanje neme črke za govorjenim soglasnikom, razen kadar je ta del končnih črkovnih sklopov -(ge) in -(ce), v katerih ima vpliv na izgovor ⟨g⟩ in ⟨c⟩, je veljalo tudi do zdaj. V SP 2001 je sicer zgled **Camargue** -gueda [kamarg-], v katerem je nemi -(e) – verjetno zaradi zglada v členu 959 *Montague* (pravilno: *Montague*) – *Montaguejev* – ohranjen. Vendar je med njima razlika v izgovoru: v [kamárg-] (fr.) je soglasniško izglasje, v [mántəgju] (angleško ime, prevzeto iz francoščine, ki ima pisno različico *Montagu*) pa samoglasniško izglasje. V francoskem imenu je ⟨gu⟩ dvočrkje za glas [g], v angleškem se ⟨u⟩ izgovarja [ju], -(e) je nem in ga za dvoglasnikom ne opuščamo: *Montague*, rod. *Montagueja* (prim. angl. *Christie*, rod. *Christieja*). Za govorjenim soglasnikom, zapisanim z dvočrkjem ⟨gu⟩, nemi -(e) opuščamo {55}: **Laforgue** [lafórg-/lafôrg-], rod. **Laforgua** [lafórga/lafôrga], or. z **Laforguom** [z_lafórgom/lafôrgom], enako **Camargue** [kamárk], rod. **Camargua** [kamárga].

Preglednica zapis – izgovor v slovenščini {29} prinaša dopolnitve in spremembe preglednice iz SP 2001 (§ 1090) ter večje število lastnoimenskih zgledov, občna poimenovanja pa so predstavljena posebej {31–32}.

V členu 54 so v 3. točki navedeni zgledi na govorjena izglasna [j] in [š], ki se v zapisu končujejo na nemi črkovni sklop -(es) ali na nemi -(h). Od pravil v SP 2001 se razlikujejo po zapisovanju preglašnih oblik v orodniku: za imena na [j] in [š] veljajo enaka pravila, na prvem mestu pa je zapis s končnico -om, do zdaj -em. V SP 2001 je bila za [š] navedena le končnica -em (**Limóges** -a [ož-] m z -em) v *Pravopisu 8.0* je predlagana pisno-govorna dvojnica **Limoges** [limóš/limôš], rod. **Limogesa** [limóža/limôža], or. z **Limogesom/Limogesem** [z_limóžem/limôžem].

Zapovrstje navajanja oblik je spremenjeno tudi pri imenih na govorjeni končni -[r], ki je zapisan z -(r) ali -(re) {57}, v obeh primerih sta bila izgovorjena kot -[r]. Daljšanje osnove z j, ki je bilo v SP 2001

prednostno, je zdaj navedeno na drugem mestu, npr. **Voltaire** [voltêr], rod. **Voltaire** [voltêra] / **Voltairja** [voltêrja]. Pisne dvojnice v orodniku in svojilnem pridevniku za imena, v katerih govorjenemu -[r] sledi nema črka, so odpravljene, or. **s Flaubertom** [s_flobêrom/flobêrjem], **Flaubertov** [flobêrou/flobêrjeu]. (Prim. SP 2001: **Flaubêrt** -a [flobêr -ja] m s -em/-om [em], Flaubêrtev -a -o in Flaubêrtov -a -o [-ev-]).

Pri imenih na govorjeni končni -[r] {57} je v primerjavi s SP 2001 spremenjeno zaporedje dvojničnih zapisov in izgovorov: na prvem mestu je nespremenjena osnova, na drugem pa je osnova, ki je podaljšana z *j*: **Molière** [moljêr], rod. **Molière** [moljêra] / **Molièrja** [moljêrja], or. **z Molièrom** [z_moljêrom] / **z Molièrjem** [z_moljêrjem] (v SP 2001 **Molière** -rja in Molière -ra [moljêr]).

ITALIJANŠČINA

Marta Kocjan Barle

Italijanska pisava {1} spada med tiste s plitkim zapisom, kar pomeni, da je razmerje med črko in glasom razmeroma prekrivno, a vendarle ima osem dvočrkij in dve tričrkji, nekatere črke iz osnovnega latiničnega črkopisa (<w>, <x> in <y>) pa ohranja le za zapisovanje prevzetih besed, v čemer se ne razlikuje od slovenščine, poleg tega pa ima še <j> in <k> {3/1}.

V členih {1–4}, v katerih je predstavljena italijanska pisava, sta med tričrkji omenjeni le <gli> in <sci>, ne pa tudi tista tričrkja, v katerih sta prvi črki podvojeni (npr. <cci>, <cch> in <ggi>), saj imata pri prevzemanju enako vlogo kot enojna črka v dvočrkjih <ci>, <ch> in <gi>. Posebej so omenjene črke, s katerimi se zapisujejo prevzete besede, ter črka <i>- v vzglasju zaradi možnosti dvojničnega zapisa v italijanščini ([Iacopo/Jacopo](#)) in v slovenščino prevzetega zapisa zgolj z <j>- , tj. [Jacopo](#).

Ločevalni znamenji na črkah za samoglasnike (krativec in redko rabljeni ostrivec) imata vlogo naglasnih znamenj, na <e> in <o> označujeta tudi ožino (zaprtost) oz. širino (odprtost) in sta obvezna sestavina črke: [Ferré](#) [feré] (it. [feré]) nasproti [Segrè](#) [segré] (it. [segré]) in [Salò](#) [saló] (it. [salò]). Zgledov za lastna imena ni veliko. Prevzemamo jih z ozkima [é] in [ó]. Vloga krativca je posebej omenjena tudi v poglavju *Naglasno mesto* {6}.

V členih 7–9 so predstavljena razmerja med črkami za samoglasnike in njihovim izgovorom. Posebej sta izpostavljeni črki <i> in <u>, ki ju ne izgovarjamo samo kot [i] in [u], ampak v določenih položajih, razvidnih iz preglednice {21}, tudi kot [j] in [ɥ]. V italijanščini imata, podobno kot v slovenščini, *e* in *o* glede na ožino oz. širino pomensko razločevalno vlogo, ki pa je ni mogoče predstaviti s trdnimi pravili. Ker smo oba naglašena samoglasnika, razen v položajih *e* pred *r* in *j* ter *o* pred *v* in *ɥ*, tradicionalno prevzemali kot ozka (to velja tudi za <è> in <ò>), je tako tudi tokrat, razen izjeme v izgovoru [Madonne di Campiglio](#), v kateri je naglašeni *o* lahko izgovorjen ozko ali široko, tako kot občna beseda [madona](#).

Spremenjena so dosedanja pravila o izgovoru črkovnega sklopa <ia> {10 in 11}. Pri italijanskih imenih zapiramo zev z *j*, če je *i* v izglasju naglašen ([Maria](#) [maríja] (it. [ma'ri:a]) in če je *i* sredi besede za težko izgovorljivim soglasniškim sklopom z zvočnikom (redko), npr. [Gabriele](#) [gabrijéle] (it. [gabri'e:le]), [Alessandria](#) [alesándrija] (it. [ales'sandria])).

V SP 2001 je bilo zapiranje zeva v črkovnih sklopih z nenaglašenim [i] (<i>) pred črko za samoglasnik, tj. <iV>, kot je pojasnjeno v členu 22, običajno (npr. [Pietà](#) [pijetá], zdaj [pjetá]). V tu predstavljenih pravilih {23/b} se je obdržalo v ustaljenih pisno nepodomačenih besedah, tudi zaradi spremenjenega izgovora črke <v>, npr. [raviol](#) [ravijól] (in ne [raujól]), [commedia dell'arte](#) [komédija delárte] (in ne [komédja delárte]), in lastnem imenu [Moravia](#) [morávija] (in ne [morájua]) {12}. V drugih zgledih je črka <i> pred črko za samoglasnik (<iV>) izgovorjena kot [j], saj nam ne povzroča nobenih izgovornih težav.

Preglednica zapis – izgovor v slovenščini {21} prinaša nekaj dopolnitev in sprememb preglednice iz SP 2001 (§ 1088) ter večje število lastnoimenskih zgledov, občna poimenovanja pa so predstavljena posebej {23–24}. Vsi zgledi bodo tudi slovarsko predstavljeni v *ePravopisu*.

Ker je italijanščina uradni jezik v Sloveniji in ker v sosednji Italiji živijo Slovenci, so v členih 36–37 podrobneje predstavljena imena na dvojezičnem območju, pri zgledih iz Videmske pokrajine pa tudi furlanska in nemška imena.

MADŽARŠČINA

Marjanca Mihelič

Madžarska pisava {1–4} vključuje 26 črk latiničnega črkopisa, poleg tega devet črk z ločevalnimi znamenji, osem dvočrkij in eno tričrkje. V poglavju je pisava predstavljena bolj izčrpno kot v preglednici v SP 2001, ki vsebuje le 19 črk z nekaj zgledi.

Predstavljene so tudi posebnosti v pisavi in izgovoru. Ena takšnih posebnosti je na primer ⟨y⟩, ki se v starih rodbinskih imenih in besedah tujega izvora izgovarja kot [i] (*Andrássy* [ándraši]); druga posebnost je dvočrkje ⟨th⟩, ki se izgovarja kot [t] (*Thököly* [tékelitækəli]).

V madžarski pisavi so uporabljena tri ločevalna znamenja, ki jih pri prevzemanju lastnih imen ohranjamo, saj so del pisne podobe imena, medtem ko je SP 2001 vseboval pravilo, da lahko dvojne ostrivce (¨) na črkah ⟨ó⟩ in ⟨ű⟩ zamenjujemo z dvojno piko (˘) ali črkama ⟨oe⟩ in ⟨ue⟩.

Sprememba glede na SP 2001 je tudi ta, da kratki ⟨ö⟩ lahko izgovarjamo kot do sedaj, tj. kot [e], ali kot polglasnik [ə], npr. *György* [džêrdž-/džàrdž-], v izglasju pa le kot [e], npr. *Bacsó* [báče] {7/1.}.

Madžarščina pri daljših tvorjenkah poleg glavnega pozna tudi stranski naglas, v slovenščini taka imena izgovarjamo z dvema naglasoma, npr. *Tatabánya* [tátábánja] {5}.

Na novo in z več primeri so predstavljena razmerja med črkami za samoglasnike in soglasnike ter njihovim izgovorom ob prevzemanju v slovenščino, npr. za samoglasnike, zapisane s črkami ⟨ö⟩ in ⟨ó⟩ ter ⟨ü⟩ in ⟨ű⟩. Na novo so dodani tudi nekateri starejši zapisi madžarskih rodbinskih imen ter izgovori podvojenih črk in dvočrkij za samoglasnike, npr. ⟨ew⟩ za [e] (*Thewrewk* [têrek]), ⟨oó⟩ za [o] (*Soós* [šóš]) ipd. {7}.

Člena 10 in 11 opredeljujeta izgovor soglasnikov, zapisanih z dvočrkji, ki v prejšnjem pravopisu niso bila navedena v celoti. Z izgovorom so navedena tudi druga dvočrkja, ki jih najdemo v zapisih starih madžarskih rodbinskih imen, npr. ⟨ch⟩, ⟨cz⟩, ⟨gh⟩, ⟨th⟩, ⟨ts⟩, ki jih SP 2001 ni navedel. Na novo je obravnavan tudi izgovor soglasnika, zapisanega z dvočrkjem ⟨ny⟩, kot [nj] pred samoglasnikom ali [n'] pred soglasnikom ali v izglasju: *Bonyhád* [bón'had/bónhad], *Harkány* [hárkan'/hárkan].

V poglavju *Pravopisa 8.0* {12, 13} je prvič natančno opredeljen izgovor samoglasnika, zapisanega s črko ⟨i⟩, ki zahteva natančnejšo obravnavo. V vseh primerih razen za samoglasniki se ⟨i⟩ izgovori kot [i]: *Kazinczy* [kázinci]. Za samoglasnikom pa se izgovori kot [j]: *Jókai* [jókaj]. Pregibanje sledi po zgledu pregibanja samostalnikov s preglasom o v e {27}: *Jókai* [jókaj], or. z *Jókaiem* [z_jókajem]; svoj. prid. *Jókaiev* [jókajev-].

Novost glede na SP 2001 je tudi povzetek pravil o podomačevanju madžarskih besed in besednih zvez, občnih poimenovanj in lastnih imen {14–20}. Ker je madžarščina uradni jezik v Sloveniji in ker na sosednjem Madžarskem živijo Slovenci, so v členih 19–23 podrobneje predstavljena tudi imena na dvo- in večjezičnem območju oziroma raba slovenskih imen namesto neslovenskih.

V členih 24–25 so opredeljene posebnosti pri pregibanju madžarskih prevzetih imen, pri katerem sledimo izgovoru in sklanjatvenim vzorcem v slovenščini. Z več primeri je predstavljeno pisno in govorno daljšanje osnove z j samostalnikov moškega spola, pri katerih se govorna osnova konča na samoglasnike á, é/e, í/i, ó, ú/u, ter pri samostalnikih, ki se končajo na samoglasnike i,e in nenaglašeni

o: **Petőfi** [pétefi], rod. **Petőfija** [pétefija]. Daljšanje osnove velja tudi za imena na končni govorjeni *r*, npr. **Molnár** [mólnar], or. z **Molnárjem** [z_mólnarjem].

V *Pravopisu 8.0* je opredeljen in podkrepljen s primeri tudi preglas {**26, 27**}. Če se govornjena osnova madžarskih prevzetih imenih konča na *c, j, č, š*, ki so v madžarščini zapisani na različne načine, pride do preglasa samostalnika *o v e*. Pri tvorbi svojilnega pridevnika iz imen na končni *c* pride tudi do palatalizacijske premene *c v č*. Primer: **György** [džêrč/džêrč], or. z **Györgyem** [z_ž_džêrdžem/džêrdžem]; svoj. prid. **Györgyev** [džêrdžev-/džêrdžev-].

Preglas se uveljavlja tudi pri lastnih imenih moškega spola na samoglasnike in *r*, ki se sklanjajo z daljšanjem osnove, ter lastnih imenih, ki se končajo na pisne ⟨ny⟩ in ⟨ly⟩, ⟨Ci⟩, izgovorjene kot [n'] in [j]. Primer: **Arany** [áran'], or. z **Aranyem** [z_áranjem]; svoj. prid. **Aranyev** [áranjev-].

POLJŠČINA

Domen Krvina

Poljska abeceda ima kar sedem črk več kot slovenščina. Ločevalno znamenje (ostrivec) je pri črkah za samoglasnike *le* na črki ⟨ó⟩ in nima vloge naglasnega znamenja, pač pa označuje izgovor [u], torej: ⟨ó⟩ [u]. Pri nekaterih starejših polnih prevzemih ta izgovor ni bil nujno upoštevan (npr. pol. *Łódź* : slov. *Lodž*), a se je ustalil.

Samoglasnika, označena z ⟨e⟩ in ⟨o⟩, se v poljščini ne izgovarjata ne široko in zlasti ne ozko, pač pa srednje (kot je v slovenščini znano zlasti v primorski narečni skupini). Kadar sta naglašena, ju po tradiciji načeloma, razen v položajih *e* pred *r* in *j* ter *o* pred *v* in *u*, prevzemamo z ozkima *e* in *o*. Pri poznavalcih jezika se tu pri prevzemanju pojavlja tudi širok izgovor.

Ločevalno znamenje (ostrivec) na soglasnikih v poljščini označuje mehčan izgovor (kar pomeni, da se pri izgovoru soglasnika hrbet jezika dotakne trdega neba), pred samoglasniki pa se isti izgovor označuje s sklopom soglasnik + *i* – ta *i* se izgovarja *le*, če mu sledi še en soglasnik (npr. *Sikorski* [šikórski]), sicer pa ne (npr. *Stasiuk* [stášuk]). V slovenščini temu bližnji, mehčani ali palatalizirani izgovor (čeprav brez izrazitejšega dotika jezika na trdem nebu) poznamo *le* v črkovnih sklopih ⟨nj⟩ in ⟨lj⟩, in sicer v izglasnem položaju ter sredi besede pred soglasnikom, sicer pa se poljskemu mehčemu izgovoru še najbolje približamo tako, da soglasniku dodamo [j], npr. *Piast* [pjast], *Mieszko* [mjéško], *Sienkiewicz* [šenkjêvič].

Kadar se tovrstno mehčanje pojavlja pri sičnikih in šumevcih, te izgovarjamo z nevtralnimi slovenskimi izgovorom, torej ⟨ć⟩/⟨ciV⟩ [č], ⟨dź⟩/⟨dziV⟩ [dž], ⟨ś⟩/⟨siV⟩ [š], ⟨ź⟩/⟨ziV⟩ [ž]. To tudi pomeni, da se pri prevzemanju teh glasov zabrisuje razlika med mehčanim in otrdelim izgovorom, ki obstaja v poljščini, saj slovenščina pozna *le* nevtralni izgovor – ne pa izgovora na trdnem nebu ali na dlesnih s šumom. Torej: ⟨ć⟩/⟨ciV⟩ in ⟨cz⟩ [č], ⟨dź⟩/⟨dziV⟩ in ⟨dż⟩ [dž], ⟨ś⟩/⟨siV⟩ in ⟨sz⟩ [š], ⟨ź⟩/⟨ziV⟩ in ⟨ż⟩ [ž].

Za izgovor zvenceh soglasnikov pred nezvencehimi in v izglasju veljajo v poljščini enake zakonitosti kot v slovenščini: izgovarjajo se nezvenceh – to dejstvo torej pri prevzemanju govorec upošteva že zaradi slovenščine in mu nanj ni treba biti posebej pozoren. Določena posebnost je tu sklop ⟨rz⟩, izgovorjen kot [ž] (zgodovinsko gre za mehčani *r*, prim. pol. *tworzony* [tvožóni], slov. *tvorjen*), na katerega vpliva tudi soglasnik **pred** njim: če je nezvenceh, se sklop ⟨rz⟩ izgovarja kot [š], npr. *Przemysł* [pšémišəl].

Naglas je v poljščini v neprevzetih besedah navadno na predzadnjem zlogu in se pri sklanjanju tudi premika tako, da mesto na predzadnjem zlogu ohranja, kar spominja na slovenski premični naglasni tip pri samostalniku *človek*. Pri prevzemanju naglasno mesto načeloma ohranjamo, pri čemer obstajajo tudi dvojnice (npr. *Varšava* [varšáva], pogovorno vse pogosteje tudi [váršava]), vendar ga pri sklanjanju ne premikamo, torej *Mickiewicz* [mickjêvič], rod. *Mickiewicza* [mickjêviča].

SLOVAŠČINA

Matej Meterc

Slovaški imenski nabor v slovenskem jeziku ni številčno zastopan, zato so se pravila za prevzemanje izoblikovala ob pripravi poglavja.

V členih **4**, **12** in **13** predstavljamo problematiko prevzemanja slovaškega mehčanja soglasnikov [d], [n], [l] in [t], glede katerega do sedaj v slovenskem jezikoslovju še niso bila predstavljena jasna pravila. Za slovenskega govorca prevzemanje mehčanega izgovora ni težavno v položajih, kjer je v slovaški pisavi označen z ločevalnimi znamenji na črkah, tj. ⟨d' Ď⟩, ⟨ň⟩, ⟨l'⟩ in ⟨t' Ť⟩. Kot navajamo v členu **12**, mehčanje tu nakazujemo z *j*: **Beňáčková** [bénjačkova], **Ďurišin** [djúrišin], **Ťažký** [tjáški], **Fílakovo** [fíljakovo]. Zagata se pojavi pri glasovih, ki so zapisani s črkami ⟨d⟩, ⟨n⟩, ⟨l⟩ in ⟨t⟩, ki jih v slovaščini izgovarjajo mehčano le v položaju, kadar stojijo pred ⟨e⟩, ⟨é⟩, ⟨i⟩ ali ⟨í⟩, poleg tega pa glede teh položajev že v slovaščini poznamo nemehčani izgovor, torej izjeme pri ženskih (izvorno) pridevniških oblikah, npr. **Čertižné** [čertižne], **Zlaté Moravce** [zláte mórauce], **Skalité** [skáliste]. Ob uredniško-recenzentskih pregledih smo presodili, da bi upoštevanje tega, t. i. položajnega mehčanja za slovenskega govorca predstavljalo posebno težavo, zato smo sprejeli odločitev, da samoglasnike [d], [n], [l] in [t] v položaju pred *e* in *i* prevzemamo kot navadne [d], [n], [l] in [t]: **Devín** [dévin], **Orgoník** [órgonik], **Kadlečík** [kádlečík], **Tisovec** [tísovec] {**13**}.

V členu **7** podajamo nekaj splošnih načel za prevzemanje kakovosti samoglasnikov, zapisanih s črkama ⟨e⟩ in ⟨o⟩, ki se v slovaščini izgovarjata široko, saj iz preglednice to ni izrecno razvidno. To prevzemanje je namreč težko predstaviti s trdnimi pravili. Predstavljena splošna načela se opirajo na poglavje *Samoglasniki v prevzetih imenih*. Slovaška izhodiščno široka *e* in *o* prevzemamo praviloma kot ozka, kot široka pa, kadar *e* stoji pred *j* ali *r* oz. kadar *o* stoji pred *v* ali *u*. Primer širokega izgovora *o* pred *v*, ki je vključen v preglednico, je slovaško krajevno ime **Novot'** [nôvot]. V splošna načela vključujemo tudi primere besed ali dele besed, pri katerih zaradi podobnosti s slovenskimi pričakujemo, da bodo slovenski govorniki brez težav prepoznali njihov pomen in jih zaradi širine slovenskega *o* in *e* prevzeli z enakim izgovorom. Glede primerov **Ipeľské Predmostie** [ipél'ske prêdmostje] in **Spišské Podhradie** [spíšske pôthradje] tako pričakujemo, da je podobnost slovaških morfemov *pred-* in *pod-* njunima slovenskima ustreznikoma močno prepoznavna. Tako je v preglednici zaradi očitne podobnosti slovaškega ustreznika s slovenskim pridevnikom **nov** naveden širok izgovor tudi v primeru krajevnega imena **Turnianska Nová Ves** [túrnjanska nôva vés]. Pri nekaterih slovaških imenih bi slovenski govorec morda lahko prepoznal besede ali dele besed, ki so sorodni slovenskim ustreznikom s širokim izgovorom, vendar tega ne moremo pričakovati z visoko mero gotovosti, zato smo se pri takih primerih v preglednici vendarle odločili za prikaz prevzemanja z ozkima *e* in *o*: tako je na primer slovaško krajevno ime **Topoľčany** [tópol'čani], v kateri bi slovenski govorec morda prepoznal izvor iz slovaške besede *topol'*, ki je ustreznik slovenske besede **topol**.

V členih **23** in **24** je predstavljena za slovaščino značilna razlika priimkov oseb ženskega spola, ki se končujejo s pridevniškim obrazilom *-ová*, npr. **Nováková** od moške oblike istega priimka (npr. **Novák**), ali pa pridevniškim obrazilom, npr. **Jesenská**, če je izhodiščni priimek moškega spola pridevniški (**Jesenský**). Ta razlika med ženskimi in moškimi oblikami je lahko za slovenskega govornika posebej težavna, saj bi v slovaškem pridevniškem obrazilu lahko prepoznal pridevniško obrazilo, ki se v slovenščini ob priimkih uporablja priložnostno razlikovalno namesto uradne oblike priimka, in bi zato

presodil, da je stanje v slovaščini enako. Zato je posebej opozorjeno, da v slovaščini ženske izpridevniške oblike priimkov niso priložnostne, temveč splošno sprejete in uradne. Posebej opozarjamo tudi, da se obrazilo ne preglašuje kot v slovenščini (**Kovačeve**), četudi se podstava moškega priimka konča na govornjene *c, j, č, š*, tj. **Kováčová** (ob moški obliki **Kováč**).

ŠPANŠČINA

Marta Kocjan Barle

Španska pisava {1} sodi med tiste s plitkim zapisom, kar pomeni, da je razmerje med črko in glasom dobro pokrito, a vendarle ne tako izrazito kot v slovenščini, saj ima španska pisava poleg črk z ločevalnimi znamenji še šest dvočrkij.

Večjo spremembo glede na dosedanja pravila prinaša v členu 12 predstavljeni izgovor španskega dvoglasnika [wV], zapisanega najpogosteje s črko ⟨u⟩ in črko za samoglasnik (⟨CuV⟩), kot [u], s čimer je ohranjena enaka zložnost kot v izvornem jeziku, npr. **Duero** [duêro], **Juan** [hɯán], redkeje ⟨i⟩, npr. **Ruiz** [ruís], rod. **Ruiza** [ruísa]. Med samoglasnikoma je izgovorjen z zobnoustnično varianto, npr. **Teotihuacán** [téotivakán], v vzglasju pa na dva načina, z zobnoustnično ali dvoustnično varianto, **Huelva** [vélva/úélva]; to celo v indijanskem zemljepisnem imenu **Oaxaca**, v katerem je [w] zapisan z ⟨o⟩ {13/1}. To pravilo rešuje neenotne rešitve v SP 2001, kjer je bil za ⟨u⟩ priporočen izgovor kot [v] (npr. **Duêro** -a [dve]), pri čemer je bila izvorna zložnost ohranjena, ali kot [u] (npr. **Juán Carlos** -a [hu ka], **dueña** -e [duenja] ž, člov. ⟨e⟩; gl. duenja), v katerih je vsak samoglasnik tvoril svoje zlogovno jedro. Tako sta iz enega zloga (šp. **Juan** [xwan], šp. **dueña** [ˈdwe.ɲa]) nastala dva [hu.án], [du.én.ja]). V pisno podomačenih imenih je ohranjen zapis in izgovor z [v], npr. **Gvatemala** (v SP 2001 tudi **Guadalquivir** -ja [gvadalkivir] m z -em zem. i. ⟨i⟩; gl. Gvadalkivir).

V členu 21/1. je za španski fonem /β/ posebej predstavljeno prevzemanje po črki ⟨b⟩ oz. ⟨v⟩, npr. **Pablo** [páblo] (šp. [ˈpaβlo]) nasproti **Rivera** [rivêra] (šp. [riˈβe.ra]). Izjema so pisno ali izgovorno podomačena imena, npr. **Havana** (šp. *La Habana*), **Córdoba** [kórdova] {24/1. in 3.}, poleg **Kordova** {36}.

Tradicionalno smo špansko dvočrkje ⟨ll⟩ {22}, ki ga Španci izgovarjajo bliže našima [lj] ali [j], večinsko prevzemali kot [lj], npr. v SP 2001 **Sevilla** -e [ilja], **Kastilja** (šp. *Castilla*, prim. 36), med novejšimi besedami **paelja** (šp. *paella*), **tortilja** (šp. *tortilla*), izjemoma kot [j], npr. **Majórka** -e (šp. *Mallorca*), in celo kot [l], npr. v SP 2001 **láma**² -e ž (šp. *llama* [ˈjja.ma]). V členu 25 je omenjen tudi izgovor ⟨ll⟩ v ameriški španščini kot [j], mehki [ž] ali celo [š], ki pa ga prevzemamo enako kot v besedah iz evropske španščine.

Preglednica zapis – izgovor v slovenščini {23} prinaša nekaj dopolnitev in sprememb preglednice iz SP 2001 (§ 1092) ter večje število lastnoimenskih zgledov, občna poimenovanja pa so predstavljena posebej {26–27}.

V členu 24 so prikazana pisna in izgovorna odstopanja od sistemskih napotkov, prikazanih v preglednici. Od SP 2001 se razlikuje zgled **Ibiza** [íbica] poleg [ibísa], saj pravila v SP 2001 dopuščajo le izgovor s [s]: **íbiza** -e [sa] ž, zem. i..

V členu 30 je naveden zgled **don Kihot** [dón kihót] (šp. *don Quijote*), ki se v zapisu začetnice razlikuje od tistega v SP 2001: **Don Kihót** ~ -a m, oseb. i. ⟨o⟩ |oseba iz Cervantesovega romana|. Tako zapisan je naslov romana, junak pa je **don Kihot**.

V členu 40 je špansko ime **Bogotá** naglašeno na prvem zlogu [bógota], po analogiji s **Panama** v SP 2001. (Pri imenu **Bogota** je bil v SP 2001 naglas le umaknjen s končnice na predzadnji zlog: **Bogóta** -e.)

Pri preglašanih oblikah se v zapisu orodniške in svojilnopridevniške oblike imena **Murillo** SP 2001 in tu predlagani zapis {46/1.} razlikujeta. V SP 2001 je preglaševanje govorno in pisno (**Murillo** -a [iljo] m z -em, **Murílliv** -a -o), po novem pa le govorno ob pisnih dvojnicah: **Murillo** [muríljjo], or. z **Murillem/Murillom** [z_muríljjem], svoj. prid. **Murillev/Murillov** [muríljjev-].

TURŠČINA*Igor Kafol*

Turška latinična pisava zelo dobro predstavlja dejansko izgovarjavo turščine, saj vsaki črki ustreza svoj glas (z izjemo ene črke, ki je nema) in vsakemu glasu ustreza ista črka; turška pisava sicer zvesto sledi dejanskemu izgovoru – kot v slovenščini tudi v turščini končni zvoneči zapornik postane nezvoneč, vendar se v današnji turščini tudi tako piše, npr. *kebab* namesto **kebab*, *Ahmet* (prej *Ahmed* v arabski pisavi osmanske turščine).

Mesto naglasa je v turščini pri nesestavljenih besedah praviloma na zadnjem zlogu s številnimi izjemami, vendar imajo zemljepisna lastna imena drugačna pravila mesta naglasa kot občna poimenovanja in nezemljepisna lastna imena, mesto naglasa lastnih imen pa je za slovenskega uporabnika pri podomačitvi izgovora seveda relevantno in je obravnavano v členih **6**, **7**, **8** in **9**.

Med občnimi poimenovanji je v slovenščini kar precej besed, ki so izvorno turške, vendar so v slovenščino prišle s posredovanjem zahodnoevropskih ali južnoslovanskih jezikov in tako ne sledijo nujno zapisu ali podomačenem izgovoru iz preglednice, npr. *burek* (tur. *börek*) ali *jogurt* (tur. *yoğurt*).

Pravila in preglednica so v primerjavi s SP 2001 (§ 1119) razširjena in dopolnjena, spremenjena je podomačitev izgovora črke ⟨ğ⟩, ki je v današnji turščini nema (vendar podaljša predhodni samoglasnik, kar sicer za slovensko podomačitev izgovora ni relevantno) in kot taka prevzeta tudi v slovenščino.